Dit document is gedownload door () op November 1, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

Nep of echt?

Tijdens deze les gaan de leerlingen ervaren hoe makkelijk het is om nepnieuws te verspreiden. Ook leren ze waarom nepnieuws wordt verspreid. De les heeft zowel doe- als praatopdrachten en is daardoor afwisselend en interactief. Totale duur: 1 uur.

VERBINDING MET BEROEPEN EN DE ARBEIDSMARKT

Omdat er zoveel nepnieuws wordt verspreid, hebben veel redacties factcheckers in dienst. Deze mensen zijn de hele dag bezig met het controleren van al het binnenkomende nieuws. Ze zoeken uit wat de bron van het nieuws is, of het door andere media ook gedeeld is, wie het artikel heeft geschreven en bijvoorbeeld ook of de gebruikte foto's en videobeelden wel echt zijn.

ETHIEK EN TECHNOLOGIE

In deze les staat het volgende ethische vraagstuk centraal: mag je, als je een heel goed doel hebt, nepnieuws verspreiden?

LESOPBOUW

- Introductie: Leerlingen raden of nieuwtjes echt of nep zijn en verzinnen een definitie voor nepnieuws. (10 min.)
- Verdieping: Leerlingen denken na over de redenen om nepnieuws te verspreiden. (10 min.)
- Doen: Leerlingen verzinnen zelf een nepnieuwscampagne om iets in de buurt te bereiken. (30 min.)
- Afronding: Leerlingen kijken terug en bedenken of er situaties zijn waarin je nepnieuws mag gebruiken om je doel te bereiken. (10 min.)

VOORBEREIDING & BENODIGDHEDEN

Van tevoren kun je een aantal dingen doen:

- Lees de handleiding en lesbrief.
- Digibord met internetverbinding: klik door de slides voor op het digibord.
- Leg tekenpapier, potloden en viltstiften klaar.
- Zorg eventueel voor smartphones of videocamera's.

Kijk ook eens op de website www.isdatechtzo.nl.

DOEL VAN DE LES

Domein curriculum 2021	Leerdoelen digitale vaardigheden	Kerndoel vak	21st century skills
1 Data & informatie DG1.1 Van data naar informatie.	**1 Mediawijsheid** De leerling herkent en kan omgaan met ongewone en ongewenste informatie.	**1 BEVO** De leerling leert beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.	**1 Kritisch denken**
	2 Mediawijsheid De leerling herkent verschillende doelstellingen bij verschillende soorten media, bijvoorbeeld informatief, commercieel en overtuigend.		**2 Sociale & culturele vaardigheden**

Stichting FutureNL ontwikkelt onafhankelijk lesmateriaal. © 2021 Iedereen mag deze les downloaden, delen en uitprinten (alleen niet als je er geld mee wilt verdienen). Doen! Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0. Deze les is gemaakt door Ester Stoelinga, Fluxlab Zaandam.

Dit document is gedownload door () op November 1, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

INTRODUCTIE

Openingsslide

Een bericht kan verschillende doelen hebben. Bijvoorbeeld informeren, overtuigen of vermaken. Klik op de link op de slide om een filmpje te bekijken waarin dit wordt uitgelegd. Stel jezelf bij elk bericht deze les steeds de vraag: wat is het doel dat de maker hiermee heeft?

Slide 1, Praten en denken

Bekijk het filmpje met je leerlingen. Vraag of zij zelf weleens met nepnieuws te maken hebben gehad. Kunnen ze voorbeelden noemen van nepnieuws? Denken ze dat ze nepnieuws en echt nieuws kunnen onderscheiden?

Slide 2, Praten en denken

Deel de lesbrief uit. Leg uit: Op de lesbrief staan allemaal foto's die zijn verschenen in het nieuws. Wat denk jij: zijn ze echt of nep? Vul achter elke foto in wat je denkt.Neem de antwoorden door met je leerlingen. Waarom dachten ze dat iets nep of echt was?

Antwoorden:

- Jongen wordt bijna geplet in vuilniswagen: echt
- Vrouw heeft reuzenslak: echt
- Jongeren organiseren illegale boekenweek: nep (bericht van De Speld)
- Appartement achter spiegel: echt
- Mimespelers onzichtbaar terras protest: nep (bericht van De Speld)
- Pinguïn langs de snelweg: echt
- Envelop met geld in auto: echt
- Achtbaan voor baby's: nep (1 aprilgrap)
- Drone bezorgt friet: nep (1 aprilgrap)

BEROEPENSLIDE/ARBEIDSMARKT

Slide 3, Handig om te leren om...

Vertel: Zoals jullie hebben gemerkt, wordt er heel veel nepnieuws bedacht. Voor de grap, zoals op 1 april, of door de grappige nepnieuwskrant De Speld. Maar er wordt ook vaak met hele andere redenen nepnieuws verspreid. Kunnen jullie redenen bedenken waarom mensen nepnieuws verspreiden? Bijvoorbeeld: om iets te verkopen, om mensen over te halen om op iemand te stemmen of om de mening van mensen te beïnvloeden over zaken als vluchtelingen, vaccinaties of het klimaat.

Nepnieuws kan dus bedoeld zijn als grapje, maar ook om je te misleiden of om je op andere gedachten te brengen. Te overtuigen dus. Tegenwoordig hebben alle kranten, journaals en andere media zogenaamde factcheckers ('feitencontroleerders') in dienst.

Stichting FutureNL ontwikkelt onafhankelijk lesmateriaal. © 2021 Iedereen mag deze les downloaden, delen en uitprinten (alleen niet als je er geld mee wilt verdienen). Doen! Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0. Deze les is gemaakt door Ester Stoelinga, Fluxlab Zaandam.

Dit document is gedownload door () op November 1, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

Deze mensen kijken bij al het nieuws dat binnenkomt of het wel echt is. Hebben jullie een idee hoe factcheckers dit doen? Denk aan:

- Controleren van wie ze het nieuwsartikel of filmpje hebben ontvangen (de bron). Is dat iemand die ze kennen en vertrouwen?
- Controleren of andere kranten of nieuwsredacties het nieuws geloven. Als het nieuws al door anderen wordt verspreid, is het vast al gecontroleerd.
- De foto of het filmpje controleren op echtheid. Met speciale programma's kunnen ze zien of er niet gerommeld is met de beelden.
- Controleren of er getuigen zijn: als meerdere mensen iets gezien hebben, kun je ervan uitgaan dat het echt gebeurd is.
- Contact opnemen met degene over wie het nieuws gaat: wat zegt hij of zij zelf?

VERDIEPING

Slide 4, Doen

Vertel: We hebben dus gezien dat er veel nepnieuws wordt verspreid. Ook hebben we al kort nagedacht over de redenen om nepnieuws te verspreiden. Jullie gaan straks zelf nepnieuws verzinnen over de buurt, maar eerst gaan jullie nadenken over een reden voor dat nepnieuws. Bijvoorbeeld: de gemeente wil een mooie boom in de buurt gaan omzagen, maar jij wil niet dat dat gebeurt. Om het tegen te houden, moet je zorgen dat alle buurtbewoners een petitie tekenen dat ook zij de boom willen behouden. Omdat je bang bent dat het niet lukt als je alleen zegt dat je het zonde vindt van die mooie boom, besluit je om eens flink te overdrijven. Een beetje liegen desnoods! Je verzint dus een verhaal dat het een traditie is dat rond de boom alle overleden huisdieren worden begraven. Voor alle baasjes is de boom dus heel erg belangrijk, omdat ze aan hun geliefde dier denken als de boom in bloei staat.

Verdeel de klas in groepjes van drie á vier leerlingen. Vertel: Jullie gaan een goed doel en een nepnieuwscampagne verzinnen om ervoor te zorgen dat iedereen in de buurt jullie goede doel steunt. Schrijf op wat jullie goede doel is en bedenk een nepverhaal dat ervoor zorgt dat iedereen jullie wil helpen. Zorg dat jullie verhaal heel erg geloofwaardig is, ook al is het helemaal uit je grote duim gezogen.

DOEN

Slide 5, Doen

Als iedereen een mooie nepnieuwscampagne heeft verzonnen, deel je de (het liefst grote) tekenvellen, potloden en stiften uit.
Vertel: We gaan posters en nieuwsberichten maken om het nepnieuws te verspreiden. Elk groepje ontwerpt een poster

Stichting FutureNL ontwikkelt onafhankelijk lesmateriaal. © 2021 Iedereen mag deze les downloaden, delen en uitprinten (alleen niet als je er geld mee wilt verdienen). Doen! Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0. Deze les is gemaakt door Ester Stoelinga, Fluxlab Zaandam.

Dit document is gedownload door () op November 1, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

om het goede doel onder de aandacht te brengen, in de poster verwerken jullie het nepnieuws. Dat mag met tekst of met beeld: teken of schrijf op de poster heel duidelijk wat er voor vreselijks aan de hand is en hoe mensen kunnen helpen. Elk groepje schrijft ook een persbericht. Dat is een bericht dat je naar de krant en televisie kunt sturen of op social media kunt posten. In het stukje leg je uit wat er aan de hand is, waarom je actie voert en hoe mensen kunnen helpen. Je gebruikt natuurlijk het nepnieuws dat je hebt verzonnen om te zorgen dat iedereen jouw bericht wil doorvertellen aan anderen!

Alternatieve opdracht
Je kunt natuurlijk ook met smartphones en/of videocamera's aan de slag gaan. Laat elk groepje een filmpje maken waarin ze aandacht vragen voor hun goede doel en met nepnieuws ervoor proberen te zorgen dat iedereen ze gaat helpen.

Om het nog spannender te maken
Als je het een interessant onderwerp vindt, kun je met je klas ook een test doen. Kies de allerbeste nepcampagne en laat je leerlingen de posters op school en in de buurt ophangen, of de filmpjes op social media plaatsen. Kijk of het lukt om de buurt, of zelfs de media, voor het onderwerp te interesseren. Als dat lukt, vertellen de leerlingen eerlijk dat zij een onderzoek hebben gedaan naar het maken en verspreiden van nepnieuws.

AFRONDING

Slide 6, Praten met de klas

Vertel: We hebben dus geleerd dat er heel veel nepnieuws wordt verspreid. Soms voor de grap en soms omdat mensen vinden dat ze de meningen van andere mensen over een onderwerp moeten veranderen. Kunnen jullie nog voorbeelden noemen van onderwerpen waar veel nepnieuws over wordt verspreid en waarom? (Bijvoorbeeld: het coronavirus, de verkiezingen, het klimaat.) We hebben ook zelf nepnieuws verzonnen om te zorgen dat de buurt zich in zou zetten voor een goed doel. Wat vinden jullie: mag je, als je een heel goed doel hebt, nepnieuws verspreiden?

Laat je leerlingen hierover met elkaar in gesprek gaan. Kaart de volgende vragen aan in het gesprek:
- Is jouw goede doel ook goed voor anderen?
- Als je met echt nieuws anderen niet kunt overtuigen, is het dan een goed idee om feiten te verzinnen?
- Is de waarheid belangrijker dan gelijk krijgen? Ook als je daarvan baalt of als het ervoor zorgt dat er iets gebeurt wat jij liever niet zou willen?
- Hoe belangrijk vind je het dat je alles wat je leest en ziet moet kunnen geloven en vertrouwen?

Stichting FutureNL ontwikkelt onafhankelijk lesmateriaal. © 2021 Iedereen mag deze les downloaden, delen en uitprinten (alleen niet als je er geld mee wilt verdienen). Doen! Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0. Deze les is gemaakt door Ester Stoelinga, Fluxlab Zaandam.